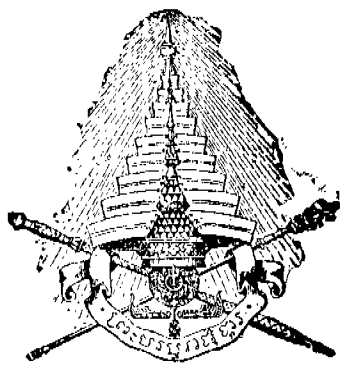

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น

พระพทศักราช ๒๔๕๗

มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระมยุรกเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศทราบทั่วกันว่า เมื่อในรัชกาลแห่งสมเด็จพระบรมชนกนาถ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นเมื่อ พระพทศักราช ๒๔๔๐ และได้ใช้พระราชบัญญัตินั้นเป็นแบบแผนวิธีปกครองทั่วพระราชอาณาจักร อันอยู่ภายนอกจังหวัดกรุงเทพฯ มาจนบัดนี้ พระราชบัญญัติอื่น ๆ อันเนื่องด้วยวิธีปกครองราชการ ซึ่งตั้งขึ้นภายหลังต่อมา ได้ยึดพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นเป็นหลักอีกเป็นอันมาก เพราะฉะนั้น พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น นับว่าเป็นพระราชบัญญัติสำคัญในการปกครอง พระราชอาณาจักรอย่าง ๑

เล่ม ๓๑ หน้า ๒๓๖ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๔๕๗

ทั้งนี้ ได้ตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ใน พระพุทธศักราช ๒๔๔๐ มา วิชัปกครอง พระราชอาณาจักร ได้จัด การเปลี่ยนแปลงตำแหน่ง มาโดยลำดับหลาย อย่าง ทรง พระราชดำริเห็นว่า ถึงเวลาอันสมควร ที่ จะแก้ไข พระราชบัญญัติ ลักษณะ ปกครอง ท้องที่ ให้ตรงกับ วิชัการ ปกครอง ที่ เป็น อยู่ ทุกวันนี้ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แก้ไข พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ ของเดิม แห่งใด ที่ยังใช้ ได้ ให้คงไว้ แห่งใด ที่เก่าเกินไปกว่า วิชัปกครอง ทุกวันนี้ ก็แก้ไขให้ตรงกับ เวลา รวบรวม ตราเป็น พระราชบัญญัติไว้ สืบไป ดังนี้

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยนาม แต่ การใช้ พระราชบัญญัติ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ ตั้งแต่ วัน ประกาศ แล้ว ให้ ใช้ทั่วทุก มณฑล เว้น แต่ใน จังหวัด กรุง เทพฯ ขึ้นใน แต่เมื่อใช้ พระราชบัญญัตินี้ แล้วให้ยกเลิกพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ แล้ว ใช้พระราชบัญญัตินี้ แทน สืบไป

มาตรา ๓ บรรดาพระราชกำหนดกฎหมายแต่ก่อน บทใด ข้อความ ขัด กับ พระราชบัญญัตินี้ ให้ยกเลิกกฎหมาย บท นั้น ตั้งแต่ วันที่ได้ ใช้ พระราชบัญญัตินี้ไป

วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๔๕๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๑ หน้า ๒๓๑

มาตรา ๔ อำนาจหน้าที่สัมหเทศาภิบาล ซึ่งกล่าวต่อไปใน พระราชบัญญัติ^๕ ส่วนใน มณฑลกรุงเทพฯ ให้เป็น อำนาจหน้าที่ของเสนาบดีกระทรวงนครบาล หรือข้าราชการ ผู้ใหญ่ใน กระทรวงนครบาล ซึ่งเสนาบดีกระทรวงนครบาล จะได้รับพระราชทาน พระบรมราชานุญาตให้ มีอำนาจหน้าที่เฉพาะ การ นั้น ๆ อีกประการ ๑ ความที่กล่าวต่อไปใน พระราชบัญญัติ^๕ นี้ แห่งใดมีใจความว่า สัมหเทศาภิบาล จะทำได้ด้วย อนุมัติ ของ เสนาบดี ใจความ อันนี้ไม่ต้องใช้ ใน ส่วน มณฑลกรุงเทพฯ เพราะ หน้าที่ สัมหเทศาภิบาลแต่เสนาบดีใน ส่วน มณฑลกรุงเทพฯ รวมอยู่ ใน ตำแหน่ง เสนาบดีกระทรวงนครบาล

มาตรา ๕ ให้เสนาบดีผู้บัญชาการปกครองท้องที่มีอำนาจที่จะตั้งกฎ ข้อบังคับ สำหรับจัดการ ให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติ^๕ นี้ ถ้า กฎ นั้น ได้รับพระราชทาน พระบรมราชานุญาต แต่ประกาศใน หนังสือ ราชกิจจานุเบกษาแล้ว ก็ให้ถือว่า เป็นเหมือน ส่วน ๑ ใน พระราชบัญญัติ^๕ นี้ .

มาตรา ๖ ในการที่จะกำหนดเขต หมู่บ้าน แต่ตำบลทั้งปวงใน หัวเมืองใด ให้ผู้ว่าราชการ เมืองนั้น เมื่อได้ อนุมัติ ของ สัมหเทศาภิบาลแล้ว มีอำนาจที่จะกำหนดได้ แต่การที่จะกำหนด เขต อำเภอ นั้น ก็ให้สัมหเทศาภิบาลมีอำนาจที่จะกำหนดได้ เมื่อได้รับ อนุมัติ ของ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยแล้ว อันนี้ ส่วน มณฑลกรุงเทพฯ เสนาบดีกระทรวงนครบาล กำหนดได้เด็ดขาด

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยวิธีอธิบายศัพท์ที่ใช้ในพระราชบัญญัติ

มาตรา ๗ ศัพท์ว่า บ้าน แล เจาบ้าน ซึ่งกล่าวใน พระราชบัญญัติ ให้พึงเข้าใจดังนี้ คือ

ข้อ ๑ ศัพท์ว่า บ้าน นั้น หมายความว่า เรือนหลังเดียวก็ตาม หลายหลังก็ตาม ซึ่งอยู่ในเขตที่มีเจ้าของเป็นอิสระ ส่วน ๑ นั้น ในพระราชบัญญัตินี้ว่า บ้าน ๑ หลังแลดู แด แพ หรือเรือจ้างซึ่งประจำอยู่ที่ใด ถ้ามีเจ้าของหรือผู้เช่าครอบครองเป็นอิสระ ดัง หอกห้อง ๑ หลัง ๑ ตำ ๑ หรือหมู่ ๑ ในเจ้าของหรือผู้เช่าคน ๑ นั้นก็นับว่าบ้าน ๑ เหมือนกัน

ข้อ ๒ ศัพท์ว่า เจาบ้าน นั้น หมายความว่าผู้อยู่ปกครองบ้าน ซึ่งได้เข้ามาแล้วในข้อก่อน จะครอบครองด้วยเป็นเจ้าของก็ตาม ด้วยเป็นผู้เช่าก็ตาม ด้วยเป็นผู้เช่าไถ่โดยชอบด้วยกฎหมายก็ตาม นั้นตามพระราชบัญญัตินี้ว่าเป็นเจ้าบ้าน

ข้อ ๓ วัด โรงพยาบาล โรงทหาร โรงเรียน เรือนจำ ที่ทำการไปรษณีย์ สถานีรถไฟ สถานที่ว่าง ๆ ของรัฐบาล อยู่ในความปกครองของหัวบ้านที่นั้น ไม่นับเป็นบ้านตามพระราชบัญญัตินี้

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยลักษณะปกครอง หมู่บ้าน

ตอน ๑ การตั้ง หมู่บ้าน

มาตรา ๔ บ้านหลายบ้าน อยู่ในท้องที่อันหนึ่ง ซึ่งควรอยู่ในความปกครองกันเดียวกันได้ ให้จัดเป็นหมู่บ้าน ๑ ลักษณะที่กำหนด หมู่บ้าน ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือความสะดวกแก่การปกครองเป็นประมาณ คือ

ข้อ ๑ ถ้าเป็นหมู่บ้านอยู่รวมกันมาก ถึงจำนวนบ้านน้อย ให้ถือเอาจำนวนคนเป็นสำคัญประมาณราว ๒๐๐ คนเป็นหมู่บ้าน ๑

ข้อ ๒ ถ้าเป็นหมู่บ้านตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างไกลกัน ถึงจำนวนคนจะน้อย ถ้าแต่จำนวนบ้านไม่ต่ำกว่า ๕ บ้านแล้ว จะจัดเป็นหมู่บ้าน ๑ ก็ได้

ตอน ๒ การตั้งผู้ใหญ่บ้านและผู้ใหญ่บ้าน ออกจากตำแหน่ง

มาตรา ๕ ในหมู่บ้าน ๑ ให้ราษฎร ชาย หญิง ซึ่งตั้งบ้านเรือน หรือ จัดเรือแพประจำอยู่ในหมู่บ้านนั้น ประชุมกันเลือกเจ้าบ้านผู้เป็นที่นับถือของคนเป็นหมู่บ้านคน ๑ แต่การที่เลือกผู้ใหญ่บ้านให้ทำดังกำหนดในมาตราต่อไปนี้

มาตรา ๑๐ ให้นายอำเภอ ซึ่งได้จากกล่าวของผู้นั้น เป็นผู้เป็นประธาน พร้อมด้วยกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น

มาตรา ๑๑ ราษฎรชายหญิงที่จะเป็นผู้เลือกผู้ใหญ่บ้านได้นั้น

(๑) ต้องเป็นคนในบังคับสยาม

(๒) ต้องเป็นธรรมาวาสมีอายุแก่ ๒๐ ปีขึ้นไป

มาตรา ๑๒ ผู้ที่จะเป็นผู้ใหญ่บ้านได้นั้น ต้องมีวุฒิตามความที่ได้ไว้ใน มาตรา ๑๑ แต่ต้องเป็นชายเจ้าบ้าน และมีใช้เป็นคนใช้หรือลูกจ้างของผู้อื่น และมีใช้เป็นทหารในกองประจำการ

มาตรา ๑๓ การเลือกนี้ เจ้าพนักงานผู้ได้รับอำนาจอำนาจการจะได้ตามความเห็นราษฎรให้พร้อมกันเลือกโดยเปิดเผยก็ได้ หรือเห็นว่าการที่เลือกโดยเปิดเผยจะไม่คล่องใจราษฎรผู้เลือก จะให้มาบอกโดยลับๆ แต่ที่ละคน มิให้เพื่อนรู้ว่าเลือกผู้ใดก็ได้

มาตรา ๑๔ ถ้าราษฎรที่สมควรเป็นผู้เลือกได้นั้น โดยมากด้วยกันได้เลือกผู้ใดเป็นผู้ใหญ่บ้าน ให้ถือว่าราษฎรได้เลือกผู้นั้นเป็นผู้ใหญ่บ้านโดยชอบด้วยกฎหมาย

• มาตรา ๑๕ ถ้าราษฎรเลือกผู้ใหญ่บ้านถูกผู้ต้องขอห้ามอย่างใดจะให้เลือกใหม่ก็ได้ แต่ถ้าต้งเลือกใหม่เช่นนั้น นายอำเภอต้องแจ้งความต่อผู้ว่าราชการเมืองให้ทราบเหตุผลแจ้งทุกรายไป

มาตรา ๑๖ เมื่อราษฎรได้เลือกผู้ใดให้เป็นผู้ใหญ่บ้านโดยชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้นายอำเภอรายงานขอหมายตั้งไปยังผู้ว่าราชการเมือง แต่ให้ผู้ว่าราชการเมืองทำหมายตั้งผู้นั้นเป็นผู้ใหญ่บ้าน และแจ้งอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านให้เขาใจแจ้งทุกประการ

ราษฎร เลือกรู้ใดเป็นผู้ใหญ่บ้านแล้ว ให้มอบสำเนาโน้ตวิญญู
ทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านนั้นให้ผู้ใหญ่บ้านรักษาไว้

มาตรา ๑๗ ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจปกครอง บรรดา ราษฎร ที่อยู่ใน
เขตหมู่บ้านของตน

มาตรา ๑๘ ถ้าหากว่าผู้ใหญ่บ้านคนใดไม่สมควร อยู่ในตำแหน่ง
ด้วยเหตุดังต่อไปนี้ อย่างใด ๆ คือ

- ข้อ ๑ ไปอยู่เสียพื้นที่ของหมู่บ้านที่ใดมากกว่าเกินกว่า ๖ เดือนขึ้นไป
- ข้อ ๒ ต้องราชทัณฑ์อย่างใด ๆ นับแต่ต้องจำคุกขึ้นไป
- ข้อ ๓ ไปมียศตำแหน่งราชการอย่างอื่น ซึ่งจะทำการในหน้าที่
ที่ผู้ใหญ่บ้านไม่ได้

ข้อ ๔ กระทำการทุจริตในหน้าที่ หรือผู้ว่าราชการเมือง เห็นว่า
ความดีความชอบไม่พอ แก่ตำแหน่ง

ข้อ ๕ ถูกบ้านในหมู่บ้านนั้นโดยมากด้วยกันร้องขอให้เปลี่ยน

ข้อ ๖ ถูกบ้านอพยพไปอยู่ที่อื่นเสียจนเป็นหมู่บ้านไม่ได้

ให้ผู้ว่าราชการเมือง มีอำนาจที่จะหมายสั่งให้ผู้ใหญ่บ้านนั้น ออก
เสียจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๙ การที่ต้องเลือกผู้ใหญ่บ้านขึ้นใหม่นั้น อาศัยเหตุ
๒ ประการ คือ

ข้อ ๑ ถ้าถูกบ้านในหมู่บ้านใดตัวขึ้น จะเป็นด้วยผู้คนเกิด
ก็ตาม หรืออพยพมาแต่ที่อื่นก็ตาม เมื่อกำนันนายตำบลและผู้ใหญ่บ้าน

เล่ม ๓๑ หน้า ๕๓๖ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๔๘๗

ในคำบด นั้น ปรากฏว่าเห็น ว่า จำนวน คนใน หมู่บ้านใดเกิน กว่าความ
สามารถ ใน ผู้ใหญ่บ้าน คนเดียว จะดูแลปกครอง ให้เรียบร้อย ได้ ให้
กำหนด นำความ แจ้ง ต่อ กรมการ อำเภอก่อน ให้ พิจารณา ด้วย อีก ชั้น ๑ แล้ว
ให้ กรมการ อำเภอบอก เข้า ไปยัง ผู้ว่าราชการ เมือง เมื่อ ผู้ว่าราชการ
เมือง เห็น สมควร แล้ว ก็ ให้ตั้ง หมู่บ้าน ขึ้น ใหม่ แล เลือก ผู้ใหญ่บ้าน
เพิ่มเติม ขึ้น ใหม่ ได้

ข้อ ๓ ถ้า ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ใด ว่าง ตั้ง ให้กำหนด ใน คำบด นั้น แจ้ง
ต่อ นาย อำเภอ ซึ่ง เป็น ผู้บังคับการ ใน ท้อง ที่ นั้น ให้ทราบ ภายใน ๗ วัน แล
ให้ นาย อำเภอ เป็น ประธาน พร้อมด้วย กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน เรียก ลูกบ้าน
ใน หมู่บ้าน ที่ตำแหน่ง ว่าง นั้น เลือก สรรพ ผู้ใหญ่บ้าน ขึ้น ใหม่ ตาม วิธี ที่ ได้
ว่า ไว้ ใน พระราชบัญญัติ ภายใน กำหนด ๗ วัน แต่ ได้ทราบ ความ จากกำหนด

มาตรา ๒๐ เมื่อ ผู้ใหญ่บ้าน ต้อง ออกจาก ตำแหน่ง ด้วย เหตุ ประการ
ใด ๆ เปน น้ำที่ ของ กำหนด นายคำบด นั้น จะต้อง เรียก หมายถึง แล
สำมนครวัด ทะเบียน ราษฎร ที่ ได้ทำ ขึ้น ไว้ ใน น้ำที่ ผู้ใหญ่ บ้าน นั้น คืน มา
รักษาไว้ เมื่อ ผู้ใด รับตำแหน่ง เปน ผู้ใหญ่บ้าน แทน ก็ ให้มอบ
สำมนครวัด แล ทะเบียน ราษฎร ทั้งปวง ให้ แต่ หมายถึง นั้น กำหนด ต้อง รับ
ส่ง ให้ กรมการ อำเภอก่อน อนึ่ง การ ที่ จะ เรียกคืน หมายถึง แล สำมนครวัด
ทะเบียน ราษฎร ที่ ได้กล่าว มา ใน ข้อนี้ ถ้า ขัด ข้อง ประการใด กำหนด
ต้อง รับ แจ้ง ความ ต่อ กรมการ อำเภอก่อน

วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๖ หน้า ๒๑๐๗

มาตรา ๒๑ ถ้าผู้ใหญ่บ้านคนใด จะทำการใน น้ำที่ ไม่ ไ้ ใน ครั้ง
หนึ่ง คราว หนึ่ง เช่น มีกิจ ชุ้ไป ทางไกล เปน คั้น ให้มอบ น้ำ ที่ แก่
ผู้ใหญ่บ้านคนใด คน หนึ่ง ใน หมู่บ้าน ที่ไกล เคียง ใน คำมด เดียว กัน ให้
ทำการ แทน กว่ จะ กลับ แด ต้อง บอก ให้ กำนัน ทราบ ไว้ ด้วย

ตอน ๓ การ ตั้ง หมู่บ้าน ชั่ว คราว

มาตรา ๒๒ ถ้า ใน ท้อง ที่ อำเภอใด มีราษฎร ไป ตั้ง ชุม นุม ทำการ หา
เลี้ยงชีพ แต่ ใน บาง ตูญ ถ้า แด จำนวน ราษฎร ซึ่ง ไป ตั้ง ทำการ อยู่ มาก
พอ ส้มควร จะ จัด เปน หมู่บ้าน ได้ ตาม พระราชบัญญัติ ลักษณะ ปกครอง ท้อง ที่
เพื่อ ความ สดวก แก่ การ ปกครอง ก็ ให้ นาย อำเภอ ประชุม ราษฎร
ใน หมู่ นั้น เลือก ว่า ผู้ใหญ่ บ้าน คน ๑ หรือ หลาย คน ตาม ควร แก่ กำหนด
ที่ ว่า ไว้ ใน พระราชบัญญัติ ลักษณะ ปกครอง ท้อง ที่ นั้น

มาตรา ๒๓ ผู้ซึ่ง ส้มควร จะ ว่า ผู้ใหญ่ บ้าน ใน ที่ เช่น นี้ ต้อง มี
คุณสมบัติ ตาม ที่ ได้ ว่า ไว้ ใน มาตรา ๑๒ แห่ง พระราชบัญญัตินี้ เว้นไว้
แต่ ข้อ ที่ ตาม พระราชบัญญัติ บังคับ ไว้ ว่า ต้อง เปน เจ้าบ้าน เพราะ เหตุ ที่
เปน ตำแหน่ง ชั่ว ครั้ง หนึ่ง คราว หนึ่ง แด คน ที่ ไป ตั้ง ทำการ เปน ครั้ง เปน
คราว เช่น นี้ ไม่ มี บ้าน ช้อง เปน ภูมิ จำเนา ใน ท้อง ที่ นั้น ถึง ผู้ ที่ จะ ได้รับ
เลือก เปน ผู้ใหญ่ บ้าน ไม่ ใช่ เจ้าบ้าน ก็ เปน ได้

มาตรา ๒๔ ผู้ใหญ่ บ้าน เช่น นี้ ให้ เรียกว่า ว่า ผู้ใหญ่ บ้าน
เพราะ เหตุ ที่ เปน ตำแหน่ง ชั่ว ครั้ง หนึ่ง คราว หนึ่ง แต่ มี อำนาจ แด น้ำ ที่

เล่ม ๓๘ หน้า ๒๓๘ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๔๕๗

เจ้าผู้ใหญ่มานทุกประการ ถ้าราษฎรเด็กคนหนึ่งผู้ใดขึ้นสมัครจะ
ว่าที่ผู้ใหญ่มานได้ ก็ให้รายงานขอหมายตั้งต่อผู้ว่าราชการเมือง

มาตรา ๒๕ หมายถึงว่าที่ผู้ใหญ่มานนี้ ให้ผู้ว่าราชการเมือง
ทำหมายพิเศษตั้ง เพื่อให้ปรากฏว่าผู้ขึ้นว่าที่ผู้ใหญ่มาน ตั้งแต่เดือน
นั้นเพียงเดือนนั้นเป็นที่ยุติ ตามกำหนดฤดูการที่ราษฎรจะตั้งชุมนุม
กันอยู่ในที่นั้น เมื่อราษฎรอพยพแยกย้ายกันไปแล้ว ก็ให้เป็นอันสิ้น
ตำแหน่งแต่นั้นที่ เมื่อถึงฤดูใหม่ก็ให้เลือกตั้งใหม่อีกทุกคราวไป

มาตรา ๒๖ หมู่บ้านที่จัดขึ้นชั่วคราวนี้ ให้รวมอยู่ในกำนัน
นายตำบลซึ่งได้กล่าวทั่วท้องที่นั้นแต่เดิม เว้นไว้แต่ถ้าท้องที่เป็น
ท้องที่ป่าเปลี่ยวห่างไกลจากกำนัน เมื่อมีจำนวนคนที่ไปตั้งอยู่มาก
ผู้ว่าราชการเมืองเห็นจำเป็นจะต้องมีกำนันขึ้นต่างหาก ก็ให้เลือกตั้ง
และตั้งว่าที่กำนันได้ โดยงานของตั้งว่าที่ผู้ใหญ่มานตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

ตอน ๔ หน้าที่แต่อำนาจของผู้ใหญ่มาน

มาตรา ๒๗ ผู้ใหญ่มานเป็นหัวหน้าของราษฎรในหมู่บ้านของ
ตนตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ มีหน้าที่แต่อำนาจในทาง
ปกครอง แลรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร ตั้งจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ ที่จะรักษาความสงบแลความสุขสำราญ ช่วยป้องกันความ
ทุกข์โศกของลูกบ้านตามสมควร แลที่สามารภจะทำได้ การที่กล่าว
นี้ ถ้าสมควรจะต้องปรึกษาหารือแลช่วยกันกับเพื่อนผู้ใหญ่มานที่ดี

กับกำหนด นายตำบลก็ดี ก็เป็นหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้านที่จะต้อง ปฏิบัติ ให้สมควร แก่การ ที่จะ รักษา ประโยชน์ แล ความสุข ของ ลูกบ้านซึ่งได้มอบ ไว้ ให้เป็น ชะระใน พระราชบัญญัตินี้

ข้อ ๒ ถ้าความทุกข์ โทษ เกิด แก่ ลูกบ้าน ซึ่ง จะต้อง ขอ ความ บอกรับ จาก รัฐบาล เป็น หน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้าน ที่จะ นำ ความ แจ้ง ค่ำ เจ้าพนักงาน ปกครอง ตั้ง แต่ กำหนด นาย อำเภอ เป็น ต้น ขึ้นไปโดย ลำดับ

ข้อ ๓ ถ้า รัฐบาล จะ ประกาศ หรือ จะ สั่ง ราชการ อันใด ให้ราษฎร ทราบ เป็น หน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้าน ที่จะ รับ ข้อ ความ อัน นั้น ไป แจ้ง แก่ ลูกบ้าน ของ ตน ให้ทราบ

ข้อ ๔ เป็น หน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้าน ที่จะ ทำ บัญชี ดำเนินการ ใน หมู่ บ้าน ของ ตน แล คอย แก่ ไข บัญชี นั้น ให้ถูกต้อง เสมอ

ข้อ ๕ ถ้าผู้ใหญ่บ้าน เห็น เหตุการณ์ แปลก ปลาด อันใด ที่เกิดขึ้น ใน หมู่บ้าน ของ ตน หรือ ใน ลูกบ้าน ของ ตน ซึ่ง อาจ จะ เป็น คุณ หรือ เป็น โทษ แก่ ราชการ บ้าน เมือง ก็ได้ แก่ ประชาชน ใน ที่ นั้น ก็ได้ ยก ค่ำ อย่าง ช่าง ฝ่าย โทษ ดัง นั้น เห็น ว่า ผู้คน มี ทรัพย์สิน ของ แปลก ปลาด อัน นำ สงสัย ว่า เป็น ของ ที่ ได้ มา โดย ทาง โจรกรรม ก็ได้ หรือ ว่า ถ้า เห็น ผู้คน ล้ม ค่ำ หรือ มี บาด แผล อัน ควร สงสัย ว่า จะมี ผู้อื่น กระทำ เอา โดย ทุจริต หรือ ไป กระทำ ทุจริต ค่ำ ผู้อื่น แล้ว จึง เกิด เหตุ ขึ้น ก็ได้ เหล่า นั้น เป็น ต้น ให้ รับ นำ ความ แจ้ง ค่ำ กำหนด นายตำบล ของ ตน

ข้อ ๖ ถ้ามีคนจร แผลกหน้า นอก ตำบล โนครีว หมู่บ้าน นั้น เข้ามา
อาไศรย เป็น น้า ที่ของ ผู้ใหญ่ บ้าน จะ ต้อง ได้ ตาม ให้ รู้ จัก ตัว แ
เหตุ การณ์ ที่ มา อาไศรย ถ้า เห็น ว่า ไม่ ได้ มา โดย สุจริต ให้ เอา ตัว ผู้
นั้น ตั้ง ถำนัน นาย ตำบล ของ ตน

ข้อ ๗ ถ้า เกิด เหตุ จาจร ถัด ชำกน ตาย ถัด ตี ชิง ถัด ปล้น ทรมาน
ถัด หรือ ไฟไหม้ ถัด หรือ เหตุ ร้าย ลำคัญ อย่าง ไต ๆ ใน หมู่ บ้าน
ของ ตน หรือ ใน หมู่ บ้าน ที่ ใกล้ เคียง อัน ล้ม คบวร จะ ช่วย ได้ เป็น น้า ที่
ของ ผู้ใหญ่ บ้าน จะ ต้อง เรียก ลูก บ้าน ของ ตน ออก ช่วย ค่อ สู้ ตัด ตาม จัมี
ผู้ ร้าย เขา ของ ถัด กน หรือ คบไฟ หรือ ช่วย อย่าง อัน ที่ ล้ม คบวร โดย
เต็ม กำลัง

ข้อ ๘ ผู้ใหญ่ บ้าน เห็น ลูก บ้าน ของ ตน คน ไต แสดง ความ อาพาธ
มาท ร้าย แก่ ผู้อื่น ถัด หรือ เบน คน จร จัด ไม่ ปราบ ฏ การ ทำ มา หา เคียง
ชีพ แต่ ไม่ สามารถ จะ ช้ แรง ให้ เห็น ความ บริสุทธ ของ ตน ไต ถัด ผู้
ใหญ่ บ้าน มี อำนาจ ที่ จะ เรียก ลูก บ้าน คน นั้น มา ได้ ตาม แว ว่า ก่อว ตั้ง ถอน
ถ้า ไม่ พัง ให้ เอา ตัว ตั้ง ถำนัน จัวาร ตาม ความ โน มาตรา ๕๒ แห่ง พระราช
บัญญัติ

มาตรา ๒๘ ผู้ใหญ่ บ้าน มี น้า ที่ อำนาจ โน การ ที่ เกยว ด้วย ความ
อาญา ตั ค่อ ไป นี้ คัก

ข้อ ๑) เมื่อทราบข่าวว่ามี การ กระทำผิด กฎหมาย เกิด ขึ้น หรือ
สงสัยว่าได้เกิด ขึ้น ใน หมู่บ้าน ของ คน ต้อง แจ้ง ความ ต่อ กำนัน นาย
ตำบล ให้ทราบ

ข้อ ๒) เมื่อทราบข่าวว่ามี การ กระทำผิด กฎหมาย เกิด ขึ้น หรือ
สงสัยว่าได้เกิด ขึ้น ใน หมู่บ้าน ที่เกิด เคียง ต้อง แจ้ง ความ ต่อ ผู้ใหญ่
บ้าน หมู่บ้าน นั้น ให้ทราบ

ข้อ ๓) เมื่อตรวจพบ ของ กตง ที่ผู้ ที่กระทำความผิด กฎหมาย มี อยู่ กัด
หรือสิ่ง ของ ที่สงสัยว่าได้ มา โดย การ กระทำผิด กฎหมาย หรือ เป็น สิ่ง
ของ สำหรับ ใช้ ใน การ กระทำผิด กฎหมาย กัด ให้จับ สิ่ง ของ นั้น ไว้
แล้วรีบ นำ ส่ง ต่อ กำนัน นาย ตำบล

ข้อ ๔) เมื่อปรากฏว่าผู้ใด กำลัง กระทำผิด กฎหมาย กัด หรือ มี
เหตุควร สงสัยว่า เป็น ผู้ ที่ได้กระทำความผิด กฎหมาย กัด ให้จับ ตัว
ผู้ นั้น ไว้แล้วรีบ นำ ส่ง ต่อ กำนัน นาย ตำบล

ข้อ ๕) ถ้ามี หมาย หรือมี คำสั่ง ตาม นาทที่ ราชการ ให้จับ ผู้ใด
ใน หมู่บ้าน นั้น เป็น นาทที่ ของ ผู้ใหญ่ บ้าน ที่ จะจับ ผู้ นั้น แล้วรีบ ส่ง
ต่อ กำนัน หรือ กรมการ อำเภอดมด

ข้อ ๖) เมื่อเจ้าพนักงาน ผู้มี นาทที่ ออก หมาย สั่ง ให้คน หรือให้ ยึด
ผู้ใหญ่ บ้าน ต้อง จัดการ ให้เป็น ไปตาม หมาย

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยลักษณะปกครองตำบล

ตอน ๑ การตั้งตำบล

มาตรา ๒๙ หลายหมู่บ้านรวมกันราว ๒๐ หมู่บ้าน ให้จัดเป็นตำบล ๑ แต่เมื่อสมุหเทศาภิบาลเห็นชอบด้วยแล้ว ให้ผู้ว่าราชการเมืองกำหนดหมายเขตตำบลนั้น ให้ทราบได้ โดยชัดว่า เพียงใด ทดถ้วนเท่าที่หมายเขตไม่มีลำห้วย, หนอง, คลอง, บึง, บาง หรือสิ่งใดเป็นสำคัญ ก็ให้จัดให้มีหลักปักหมายเขตไว้เป็นสำคัญ

ตอน ๒ การตั้งกำนัน แยกกำนัน ออกจากตำแหน่ง

มาตรา ๓๐ ให้ผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงในตำบลนั้น เลือกกันเป็นกำนัน นายตำบลคน ๑ แต่การเลือกกำนันนี้ นายอำเภอซึ่งได้ว่ากล่าวทองที่ตอ้งนั่งเป็นประธาน เมื่อผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น เห็นพร้อมกัน หรือโดยมากด้วยกันว่าผู้ใหญ่บ้านคนใดสมควรจะเป็นกำนัน ก็ให้นายอำเภอพาตัวผู้รับเลือกนั้นเข้าไปยังศาลากลางเมือง ที่จะได้รับหมายตั้งจากผู้ว่าราชการเมือง แล้วให้มอบฉันทโนครวั้และเขียนบัญชีในตำบลนั้น ให้กำนันผู้นั้นรักษาไว้

มาตรา ๓๑ เหตุที่กำนันจะต้องออกจากตำแหน่ง นายตำบล มี ๓ ประการ คือ

ข้อ ๑ ถ้าต้องออกจากผู้ใหญ่บ้าน จะต้องออกจากกำนันด้วย

ข้อ ๒ ถ้าผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น โดยมากด้วยกันร้องขอให้เขาออกจากตำแหน่งกำนัน

ข้อ ๓ ถ้าผู้ว่าราชการเมือง เห็น ว่า ความสามารถไม่พอ แก่ตำแหน่ง แต่ สมเหตุสมผลเห็น ชอบ ด้วย

กำนัน ที่ต้อง ออกจาก ตำแหน่ง นาย ตำบล ด้วยเหตุ ข้อ ๒ หรือ ข้อ ๓ ไม่ขาด จาก ตำแหน่ง ผู้ใหญ่ บ้าน ที่ เปน อยู่

มาตรา ๓๒ ถ้าตำแหน่งกำนันว่างลงเมื่อใด ให้กรรมการ อำเภอ เรียกประชุม ผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงในตำบล ให้นายอำเภอหนึ่งเป็นประธาน เลือกกำนัน ใหม่ภายใน ๑๕ วัน

มาตรา ๓๓ ถ้ากำนันทำการในหน้าที่ไม่ได้ในชั่วคราวเวลาใด เช่น ไปทางไกล เป็นต้น ให้มอบอำนาจหน้าที่ไว้แก่ผู้ใหญ่บ้านคนใดคนหนึ่ง ซึ่งอยู่ในตำบลเดียวกันให้ทำการแทน แต่ให้ผู้แทนนั้นมีอำนาจเต็มที่ในตำแหน่งกำนัน แต่การที่กำนัน จะมอบหมายหน้าที่ไว้แก่ผู้ใหญ่บ้าน ทำการ แทน เช่นนี้ ให้บอกผู้ใหญ่บ้าน ทั้งหลายในตำบลเดียวกัน แลบอกกรรมการ อำเภอ ให้ทราบไว้ด้วย

ตอน ๓ หน้าที่แต่อำนาจของกำนัน

มาตรา ๓๔ บรรดาการที่จะตรวจตรา รักษาความปกติเรียบร้อย ในตำบล คือ การที่จะว่ากล่าว ราษฎรในตำบลนั้น ให้ประพฤติตาม พระราชกำหนดกฎหมายที่ดี หรือการที่จะป้องกัน ภัยอันตราย รักษา

เล่ม ๓๑ หน้า ๒๔๔ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๔๕๗

ความทุกข์ลำบากของราษฎรในตำบลนั้นก็ดี หรือการที่จะรับกิจสุก
ทุกข์ของราษฎรในตำบลนั้นขึ้นร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการเมือง กรมการ
อำเภอ แลจะรับข้อราชการมาประกาศแก่ราษฎรในตำบลนั้นก็ดี

หรือที่จะจัดการตามพระราชกำหนด กฎหมาย เช่น การตรวจแต่นำ
เก็บภาษีอากร ในตำบลนั้นก็ดี การทั้งนี้อยู่ในหน้าที่ของกำนันผู้เป็น
นายตำบล ผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงในตำบลนั้น แลแพทย์ประจำตำบล
จะต้องช่วยกันเอาเป็นธุระจัดการให้เรียบร้อยได้ตามสมควร แก่น้ำที่

มาตรา ๓๕ กำนันมีหน้าที่แลอำนาจในการที่เกี่ยวข้องด้วยความอาญา
ดังต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ เมื่อทราบข่าวว่า มีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือ
สงสัยว่าได้เกิดขึ้น ในตำบลของตน ต้องแจ้งความต่อกรมการอำเภอ
ให้ทราบ

ข้อ ๒ เมื่อทราบข่าวว่า มีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือ
สงสัยว่าได้เกิดขึ้น ในตำบลที่ใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลนั้น
ให้ทราบ

ข้อ ๓ เมื่อปรากฏว่า ผู้ใดกำลังกระทำความผิดกฎหมายก็ดี หรือมี
เหตุควรสงสัยว่าเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดกฎหมายก็ดี ให้จับผู้นั้นไว้ แล
รับนำส่งต่อกรมการอำเภอ

ข้อ ๔ ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการให้จับผู้ใดในตำบลนั้น
เป็นหน้าที่ของกำนันที่จะจับผู้นั้นแล้วรับส่งต่อกรมการอำเภอตามสมควร

วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕ ๖๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๑ หน้า ๒๔๕

ข้อ ๕ เมื่อเจ้าพนักงานผู้ มีหน้าที่ ออกหมาย ถึงให้คน หรือให้ ยึด
กำนัน ต้องจัด การให้ไปไม่ ตาม หมาย

ข้อ ๖ ถ้ามีผู้มา ขอร้องว่าตน หรือ สิ่งของของตน ต้อง ไรกรรม จะ
ทำกฎหมาย คราดิน หรือมี จะขอ ทำขันส้วม บาดแผล กัด หง นให้
กำนัน สืบสวน พังข้อ ความแล้ว รับ นำตัวผู้ ขอร้อง ต่อศาล แดทนาย
สิ่งของ บรรดาที่จะพาไป ด้วยนั้นไปยัง กรมการ อำเภอก ถ้า สิ่งของอย่าง
ใดจะพาไปไม่ได้ ก็ให้กำนันขันส้วม ให้รู้เห็น แล้วย่น้ำความ ไปแจ้ง
ต่อกรมการ อำเภอนั้น

มาตรา ๓๖ ถ้ากำนัน รู้เห็น เหตุทุกชั้น ของ รายนร หรือการ
แปลก ปราดเกิดขึ้น ใน ตำบล คงรับ รายงาน ต่อ กรมการ อำเภอก ให้ทราบ

มาตรา ๓๗ ถ้าเกิดจลาจล กัด ฆ่ากัน ตายกัด ซึ่งทนาย กัด
ปล้น ทนาย กัด ไฟไหม้ กัด หรือเหตุร้าย สำคัญอย่างใด ๆ ในตำบล
ของตน หรือใน ตำบลใกล้เคียง อัน สัมควร จะช่วยได้ กัด หรือมี
ผู้ร้าย แต่ที่อื่น มามั่ว สุ่มในตำบล นั้น กัด หรือ มีเหตุ ควรสั่งได้ ว่าถูก
บ้านใน ตำบลนั้น บางคน จะเกี่ยว ข้อง เป็นโจรผู้ร้าย กัด เป็นหน้าที่ ของ
กำนันจะต้องเรียกผู้ ใหญ่บ้านแลลูกบ้าน ในตำบลออกช่วยต่อสู้ ศักดิ์คามจับผู้ร้าย
หรือติดตามเอาของ ถอดคืน หรือดับไฟ หรือช่วย อย่างอื่นตามควร
แก่การ โดยเต็มกำลัง

มาตรา ๓๘ ให้กำนันนัดแลคนเดินทาง ซึ่งไม่มีเหตุควรส่งได้
ว่าจะเป็นผู้ร้าย ให้ได้มีที่พักตามควร

มาตรา ๓๙ ถ้าผู้เดินทางด้วยราชการ จะต้อง การคนนำทาง หรือ
ขาด แคลน พาหนะ เสี่ยงอาหาร ลงใน ระหว่าง ทาง และจะร้อง ขอต่อกำนัน
ให้ช่วยส่งเคราะห์ กำนันต้องช่วยจัดหาให้ตามที่จะทำได้ ถ้าหากว่าการที่จะ
ช่วยเหลือนั้น จะต้องออกราคาค่าจ้างเพียงใด ให้ กำนันเรียกเขา แก่ผู้เดิน
ทาง นั้น

มาตรา ๔๐ กำนันต้องตรวจจัดการรักษาสัตว์ซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์
อันอยู่ในตำบลนั้น เช่น กระจงน้ำ ค้างคาว ไครย ที่เลี้ยงปลิงสัตว์ เป็นต้น

มาตรา ๔๑ กำนันต้องรักษา ฃาญชี ตำโนครวั และทะเบียน ฃาญชี
ของราษฎร ในตำบล นั้น แลคอย แกะ ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้อง กับ ฃาญชีของ
ผู้ใหญ่บ้าน

มาตรา ๔๒ กำนันต้อง ทำ ฃาญชี สิ่งของ ซึ่งต้อง ภาษีอากร ในแขวง
นั้น ยื่นต่อ กรมการ อำเภอด่าน ราษฎร ไปเสีย ภาษีอากร ตามพระราชบัญญัติ
ภาษีอากร

มาตรา ๔๓ กำนัน กระทำการ ตามหน้าที่ จะเรียกผู้ใดมาหาหรือให้ช่วย
ก็ได้

มาตรา ๔๔ ในตำบล ๑ ให้มีตำรวจ สำหรับเป็นผู้ช่วยแลรับใช้
ตำรวจ ของ กำนัน ๒ คน ผู้ที่จะเป็นตำรวจ นั้นแล้ว แต่กำนันจะร้องให้
ผู้ใดเป็น แต่ต้องได้ รับ ความเห็นชอบ ของผู้ว่าราชการ เมืองด้วย จึงเป็น
ได้ แลกำนัน มีอำนาจ เปลี่ยนตำรวจได้

วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๑ หน้า ๒๔๗

ตอน ๔ แพทย์ประจำตำบล การตั้งแผนที่

มาตรา ๔๕ ในตำบล ๑ ให้กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ประชุมพร้อมกันเลือก
ผู้ที่มีความรู้ ในวิชาแพทย์ เป็นแพทย์ประจำตำบลคน ๑ สำหรับ
จัดการ บำบัด รักษา ไข้เจ็บ ของราษฎรใน ตำบลนั้น

มาตรา ๔๖ วิธี เลือกแพทย์ประจำตำบล ให้ทำเหมือนเลือกแต่
กำนันนั้น แต่ผู้ที่เป็นแพทย์ประจำตำบลนั้น จะเลือกผู้ที่เป็นผู้
ใหญ่บ้านอยู่แล้ว หรือยังไม่ได้เป็นผู้ใหญ่บ้านก็ได้เหมือนกัน ห้ามแต่ไม่ให้เลือก
ผู้ที่อยู่ในท้องที่ตำบลอื่น เว้นแต่ที่เป็นแพทย์ประจำตำบลที่ใกล้เคียงกัน
อยู่แล้ว แต่เขาจะมาทำการรวมเป็น ๒ ตำบลแล้วมาว่าราชการเมือง
เห็นเป็น การสมควรแล้วก็ เป็นได้

มาตรา ๔๗ เหตุที่ แพทย์ ประจำตำบลจะต้อง ออก จาก ตำแหน่ง นั้น
เหมือนกับ เหตุที่กำนัน จะต้องออก จากตำแหน่ง ทุกประการ

มาตรา ๔๘ แพทย์ ประจำตำบล มีหน้าที่ดังกล่าวต่อไปนี้ คือ .

ข้อ ๑ ที่จะช่วยกำนันผู้ใหญ่บ้าน คิด อ่าน แดงจัดการ รักษาความสงบ
เรียบร้อยในตำบล ดังกล่าวไว้ในมาตรา ๓๖ แล ๔๒ แห่งพระราช
บัญญัตินี้

ข้อ ๒ ที่จะคอยสังเกตตรวจตรา ความไข้เจ็บที่เกิดขึ้นแก่ ราษฎรใน
ตำบลนั้น แลตำบลที่ใกล้เคียง ถ้าเกิดโรคไทยร้ายแรงเช่นอหิวาตกโรค
กัก กามโรค กัด ไช้ทรพิษ กัด ต้องคิดป้องกัน ด้วยแนะนำ

เล่ม ๓๑ หน้า ๒๔๘ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๔๕๗

กำหนดผู้ใหญ่บ้านให้ตั้งราษฎรให้จัดการป้องกันโรค เช่น ทำความสะอาดเป็นต้น แต่แพทย์ประจำตำบลต้องเที่ยวตรวจตราชี้แจงแก่ราษฎรด้วย

ข้อ ๓ การป้องกันโรคโดยในตำบลนั้น เช่น ปลดทรมพิศม์ บ่อน้ำที่ทรพิษกัด ที่จะมีน้ำแก่โรคไว้สำหรับตำบลก็ดี แต่อย่าให้ในตำบลนั้นมีสิ่งโสโครก อันเป็นเชื้อโรคก็ดี การเหล่านี้ อยู่ในหน้าที่แพทย์ประจำตำบล ๆ จะต้องคิด อานกับแพทย์ประจำเมือง แต่กำหนดผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นให้จำเริญตลอดไป

ข้อ ๔ ถ้าโรคโดยร้ายกาจ เช่น ไข้หวัดทะโรค กาฬโรค ไข้ทรพิษ โรคระบาดที่ปลุกสัตว์ เกิดขึ้นในตำบลนั้น แพทย์ประจำตำบลต้องรับรายงาน ยังกกรมการ ข้าเถอ ให้ทราบโดยทันที แต่ต่อไปเนื่อง ๆ จนกว่าจะสงบโรค

มาตรา ๔๙ แพทย์ประจำตำบลมีสิทธิขึ้น อยู่ในแพทย์ประจำเมือง แพทย์ประจำเมือง มีหน้าที่ จะต้องตรวจตราและนำการงาน ในหน้าที่แก่แพทย์ประจำตำบลในเมืองนั้น ทัวไป

ตอน ๕ การประชุมกำหนด ผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบล

มาตรา ๕๐ เมื่อกำหนดเห็นว่ามีการกั้นใดเนื่องในการรักษาความปรกติเรียบร้อยในตำบลสมควรจะปรึกษาหารือกัน ในระหว่าง กำหนดผู้ใหญ่บ้านทั้งปวง และแพทย์ประจำตำบล กำหนดก็มีอำนาจที่จะเรียกมาประชุมปรึกษาหารือกัน แต่ให้เขาเสียค่าเบี้ย พร้อมกันโดยมากเป็นที่สาธารณะตกลงในการที่ปรึกษาหารือกัน นั้น

มาตรา ๕๑ ให้กำหนดเรียกผู้ใหญ่บ้านทั้งปวง และแพทย์ประจำตำบลมาประชุมพร้อมกันเดือนละครั้งเสมอไป เพื่อปรึกษาหารือการที่จะรักษาหน้าที่ในตำบลให้เรียบร้อย

มาตรา ๕๒ ถ้ามีเหตุสงสัยว่าผู้ใดในตำบลนั้น แสดงความกบฏมาหรือมีกบฏกับผู้อื่น หรือเป็นคนจรจัดไม่ปรากฏการทำการหาเลี้ยงชีพ แต่ไม่สามารรถจะแสดงความจริงของตนได้ ก็ให้กำหนดเรียกประชุมผู้ใหญ่บ้านสืบสวน ถ้ามีหลักฐานควรเชื่อว่าเป็นความจริง ก็ให้เอาตัวผู้นั้นส่งกรมการอำเภอไปฟ้องร้องเอาโทษตามมาตรา ๓๐ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๕๓ เมื่อมีผู้ใหญ่บ้านนำคนจรแปลกหน้าออกสำนวนไว้ตำบลมาส่งกำหนดตามความในมาตรา ๒๗ ข้อ ๖ ให้กำหนดปรึกษาหารือกับผู้ใหญ่บ้าน เมื่อเห็นสมควรจะจับได้คนผู้นั้นออกไปเสียจากท้องที่ตำบลนั้นก็ได้

มาตรา ๕๔ ถ้าลูกบ้านผู้ใดไปตั้งที่ประทับที่หอหรือเรือนโรงอยู่ในที่เปลี่ยวในตำบลนั้น ซึ่งน่ากลัวจะเป็นอันตรายด้วยโจรผู้ร้าย หรือน่าสงสัยว่าจะเป็นสำนักโจรผู้ร้าย การอย่างนี้ให้กำหนดกับผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นประชุมปรึกษากันดู เมื่อเห็นเป็นการสมควรแล้ว จะบังคับให้ลูกบ้านคนนั้นย้ายเข้ามาอยู่เสียในหมู่บ้านราษฎรก็ได้ แต่ให้มีความแจ้งต่อกรมการอำเภอด้วย

มาตรา ๕๕ ถ้าราษฎร คนใด ทั้งให้บ้านเรือน ชำรุด รุ่งรัง หรือ
ปล่อยให้ โตโตรก ส้มมม อาจจะเป็นเหตุให้เกิด อันตราย แก่ ผู้ อยู่ ใน ที่ นั้น
หรือ ผู้ ที่ อยู่ ใกล้ เคียง กัน หรือ ผู้ ที่ ไป มา หรือ ให้ เกิด อี คค โภย
หรือ โรค โภย ให้ กำนัน ผู้ ใหญ่ บ้าน แล แพทย์ ประจำ ตำบล ปลูก ษา กัน
ถ้า เห็น ควร จะ บังคับ ให้ ผู้ ที่ อยู่ ใน ที่ นั้น แก้ไข เสีย ให้ ดี ก็ บังคับ ได้
ถ้า ผู้ นั้น ไม่ ทำ ตาม บังคับ ก็ ให้ กำนัน นำ ความ ร้อง เรือน ต่อ กรม การ
อำเภอ

มาตรา ๕๖ ใน เวลาใด จะ มี อันตราย แก่ การ ทำ มาหา กิน ของ ลูก บ้าน
ใน ตำบล นั้น เช่น มี เหตุ โรค โภย ไข้ เจ็บ ติด ต่อ เกิด ขึ้น หรือ น้ำ มาก
หรือ น้ำ น้อย เกิน ไป เปน ต้น ให้ กำนัน ผู้ ใหญ่ บ้าน แล แพทย์ ประจำ
ตำบล ปลูก ษา หา รือ กัน ใน การ ที่ จะ บังคับ กัน แก้ไข เสีย วย าย นั้น ด้วย
อา การ ที่ แนะ นำ ลูก บ้าน ให้ ทำ อย่างใด หรือ ลง แรง ช่วย กัน ได้ ประการ
ใด กำนัน มี อำนาจ ที่ จะ บังคับ การ นั้น ได้ ถ้า เห็น เปน การ เหลือ ทำ ดัง
ให้ ร้อง เรือน ต่อ กรม การ อำเภอ แต่ ผู้ ว่า ราชการ เมือง ขอ กำ ดัง
รัฐ ชาติ ช่วย

มาตรา ๕๗ ใน การ ที่ จะ สำร วจ สำร โทษ แล ทะเบียน ราษฎร ต่าง ๆ
เพื่อ ประโยชน์ ใน ราชการ เช่น การ ที่ จะ สำร วจ สำร โทษ แล ทำ
ราษฎร ไว้ นา แล สิ่ง ของ ต้อง พัก ดั ภาษี อากร ใน ตำบล นั้น กำนัน จะ เรียก ผู้

วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๑ หน้า ๒๕๑

ใหญ่บ้าน ทั้งปวง ประชุมกัน ตรวจทำบัญชี ให้ถูกต้อง และให้ตั้งชื่อ
พร้อมกัน เป็น พยานใน บัญชีที่จะยื่น ต่อเจ้าพนักงาน ก็ได้

มาตรา ๕๘ ใน การที่จะ ทำรายงานประจำ หรือรายงานจร อย่างใด ๆ
ยื่น ต่อ กรมการ อำเภอ กำนัน จะ เรียกประชุม ผู้ใหญ่บ้าน แด แพทย์
ประจำตำบล ใน ตำบล นั้น พร้อมกัน ตรวจ สอบ ก่อน และ ให้ตั้ง ชื่อ
เป็น พยาน ใน รายงาน นั้น ก็ได้

มาตรา ๕๙ ใน เวลา ที่ ผู้ว่าราชการ เมือง หรือ กรมการ อำเภอ
มี หมายให้ ประกาศ ข้อราชการ อันใด แก่ราษฎร กำนัน จะ เรียกประชุม
ผู้ใหญ่บ้าน ใน ตำบล นั้น พร้อมกัน ชี้แจง ให้เป็นที่ เข้าใจ ข้อราชการ อันนั้น แล้ว
ให้รับ ข้อราชการ ไป ประกาศ แก่ราษฎร อีก ชั่ว หนึ่ง ก็ได้

มาตรา ๖๐ ใน เวลาใด มี การ นักชกตฤกษ์ หรือ ประชุมชน เป็น
การใหญ่ ใน ตำบล นั้น กำนัน จะ เรียก ผู้ใหญ่บ้าน แด แพทย์ ประจำ
ตำบล พร้อมกัน มา ช่วย พิทักษ์ รักษา ความเรียบร้อย ใน ที่ นั้น นั้น ถ้า
แต่เห็น เป็น การ จำเป็น แล้ว จะ ขอแรง ราษฎร มา ช่วย ด้วย ก็ได้

มาตรา ๖๑ เวลา ข้าราชการ ผู้ใหญ่ หรือ ผู้บังคับบัญชา โดยตรง มา
ตรวจราชการ ใน ที่ ซึ่ง กำนัน จะ เรียก ผู้ใหญ่บ้าน แด แพทย์ ใน ตำบล
ประชุม พร้อมกัน เพื่อ แจ้ง ข้อราชการ หรือ พัง ราชการ ก็ได้

หมวดที่ ๕

ว่าด้วยลักษณะปกครองอำเภอ

ตอน ๑ การตั้งอำเภอและกิ่งอำเภอ

มาตรา ๖๒ ท้องที่หลายตำบลอันสมควร อยู่ในความปกครองอันเดียวกันได้ ให้จัดเป็น อำเภอ ๑

มาตรา ๖๓ ลักษณะการตั้งอำเภอ ให้สมุหเทศาภิบาลจัดการตั้งขึ้น คือ

ข้อ ๑ ให้กำหนดเขตท้องที่อำเภอ มีเครื่องหมายแสดงเขตอำเภออื่นทุกด้าน อย่าให้มีที่ว่างเปล่าอยู่นอกเขตอำเภอ

ข้อ ๒ ให้กำหนดจำนวนตำบลที่รวมเข้าเป็นอำเภอ แต่ให้กำหนดเขตตำบลให้ตรงกับเขตอำเภอ ถ้ามีที่ว่างเปล่า เช่น ทุ่งหรือป่าเป็นต้น อยู่ไกลเคียงท้องที่อำเภอใด หรือจะตรวจตราปกครองได้สะดวกจากอำเภอใด ก็ให้สมุหเทศาภิบาลกำหนดที่ว่างนั้น เป็น ที่แยกในอำเภอ นั้น

ข้อ ๓ ให้ กำหนดที่ตั้งที่ว่าการอำเภอให้อยู่ในที่ซึ่ง จะ ทำการปกครอง ราษฎรใน อำเภอ นั้นได้สะดวก

ข้อ ๔ ให้สมุหเทศาภิบาล ออกข้อกำหนดเหล่านี้ เข้ามายังเสนาบดีในเวลาที่ จะจัดตั้งอำเภอใหม่ เมื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว จึง ประกาศตั้ง อำเภอได้

วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๑ หน้า ๒๕๓

มาตรา ๕๔ ถ้าถือได้ทั้ง ที่กว้าง ขวาง กรมการ อำเภอ จะ ไปตรวจ
ตราให้ตัดออก ทั้งที่ ได้ โดยยาก แต่หากใน ท้อง ที่ นั้น ผู้คน ไม่ มากมาย
พอ แก่ จะ คง ขึ้น เป็น อำเภอ ๑ ต่าง หาก ก็ ดี หรือ ใน ท้อง ที่ อำเภอใด
มีที่ ประชุมชน มาก อยู่ ห่างไกล จาก ที่ ว่า การ อำเภอ กรมการ อำเภอ จะ
ไปตรวจการ ไม่ได้ ดัง สมควร แต่จะ ตั้ง ที่ ประชุม ชน แห่ง นั้น ขึ้น เป็น
อำเภอ ต่าง หาก ท้อง ที่ จะ เล็ก ไป ก็ ดี ถ้า ความ ขัดข้อง ในการ
ปกครอง มีขึ้น อย่างใด ตั้ง ว่า มา นี้ จะ แบ่ง ท้อง ที่ นั้น ออก เป็น กิ่ง อำเภอ
เพื่อให้สะดวก แก่ การ ปกครอง ก็ได้ ให้ พึง เข้าใจ ว่า การ ที่ ตั้ง กิ่ง อำเภอ
นั้น ให้ ตั้ง ต่อ เมื่อ มีความ จำเป็น ในการ ปกครอง อำเภอ ๑ จะมี
กึ่ง อำเภอ เดียว หรือ หลาย กิ่ง อำเภอ ก็ได้

มาตรา ๕๕ การจัดตั้ง กิ่ง อำเภอใด ก็ เสมอ ตั้ง ที่ ว่า การ อำเภอ
นั้น เอง ขึ้น อีก แห่ง ๑ เพื่อ ความ สะดวก แก่ การ ปกครอง การ ที่ จะ กำหนด
จะต้อง กำหนด แต่ ว่า ตำบลใด ๆบ้าง ที่ จะ ตั้ง อยู่ ใน ปกครอง ของ กิ่ง
อำเภอ เมื่อ สมุหเทศาภิบาล ได้ รับ อนุญาต ของ เลขาธิการ แล้ว ก็ จัด
ตั้ง กิ่ง อำเภอ ได้

ตอน ๒ การจัดตั้งกรมการอำเภอ

มาตรา ๕๖ อำเภอ ๑ ให้ มี พนักงาน ปกครอง คณะ ๑ เรียก
รวม กัน ว่า กรมการ อำเภอ ๆ แยก เป็น ราย ตำแหน่ง ดังนี้ คือ

(๑) นายอำเภอ หรือถ้าเป็นตำแหน่งพิเศษ เรียกว่าผู้ว่าราชการอำเภอ เป็นหัวหน้าการปกครองทั่วไปในอำเภอ แต่ขึ้นตรงต่อผู้ว่าราชการเมือง มีอำเภอละคน ๑

(๒) ปลัดอำเภอเป็นผู้ช่วยและผู้แทน นายอำเภอ อยู่ในบังคับนายอำเภอ อำเภอ ๑ มีจำนวน ปลัดอำเภอ มากน้อยตามสมควร แก่ราชการ

(๓) สมุห์บัญชีอำเภอ คือ ข้าราชการ มีสังกัดใน กรมสรรพากร มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยนายอำเภอในการเก็บภาษีอากรตามผลประโยชน์แผ่นดิน อยู่ในบังคับนายอำเภอ

มาตรา ๖๗ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ สมุห์บัญชี ซึ่งรวมเรียกกันว่า กรมการ อำเภอนี้ แม้มีตำแหน่งต่าง กัน ย่อมมีหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันในการที่จะให้การปกครองอำเภอนั้นเรียบร้อย แต่เมื่อตำแหน่งใดการ มากเหลือมือ หรือว่าว่าง พนักงาน กรมการ อำเภอ แม้อยู่ในตำแหน่งอื่น ต้องช่วยแต่ต้องทำแทนกัน จะถือว่าเป็นพนักงานต่าง กันนั้นไม่ได้

มาตรา ๖๘ นายอำเภอมีอำนาจในส่วน ข้าราชการฝ่ายพลเรือนเหนือ ข้าราชการ ทุกแผนกที่ ประจำ ราชการใน อำเภอนั้น อำนาจที่ว่านี้ ไม่มีแก่ อำเภอที่ตั้งที่ว่าการ เมือง หรือที่ว่าการ มณฑล

มาตรา ๖๙ นอกจากกรมการ อำเภอในอำเภอ ๑ ให้มีตำแหน่ง เสมียนพนักงานอยู่ในบังคับกรมการอำเภออีกมากน้อยตามสมควรแก่ราชการ

มาตรา ๗๖ พนักงานปกครอง กิ่งอำเภอ จะมีกรรมการ อำเภอ
รอง แต่ นาย อำเภอตำแหน่งใด อยู่ประจำการ แต่จะมีเด็มน พนักงาน
อยู่ประจำทำการ ที่ กิ่ง อำเภอเท่าใด ทั้งนี้แล้วแต่จะสมควร แก่
ราชการ แต่ผู้ที่เป็นใหญ่อยู่ประจำทำการ ที่ กิ่ง อำเภอต้อง อยู่ใน
บังคับ นาย อำเภอ แล ทำการใน นานี่ใน เวลาที่ นาย อำเภอมิได้มา อยู่
ที่ กิ่ง อำเภอ เหมือน เป็น ผู้แทน นาย อำเภอ คนนั้น

มาตรา ๗๗ อำเภอใด มี กิ่ง อำเภอ การ อย่างไร จะ ควร แยก
เป็น ส่วนไป สำหรับ กิ่ง อำเภอ แล การ อย่างไร ควร รวม ทำ แต่ใน ที่
ว่า การ อำเภอ แห่งเดียว ทั้งนี้ผู้ว่าราชการ เมือง มี อำนาจที่จะ กำหนด
ได้ โดย อนุมัติ ของ สุ่มเทศาภิบาล

มาตรา ๗๘ การ เลือกลง ย้าย ถอน นาย อำเภอ ให้ สุ่มเทศาภิบาล มี
อำนาจที่จะ ทำได้ โดย อนุมัติ ของ เสนาบดี

มาตรา ๗๙ การ เลือกลง ย้าย ถอน ปลัดอำเภอ สุ่มนายอำเภอ ไม่
ผู้ว่าราชการ เมือง มี อำนาจที่จะ ทำได้ โดย อนุมัติ ของ สุ่มเทศาภิบาล
สุ่มเทศาภิบาล ต้อง บอก เข้า มา ยัง เสนาบดี ให้ทราบ จง ด้วย ทุกคราว

มาตรา ๘๐ การ เลือกลง ย้าย ถอน เด็มน พนักงานใน อำเภอ ให้
ผู้ว่าราชการ เมือง มี อำนาจที่จะ ทำได้ ต้อง บอก ให้ สุ่มเทศาภิบาล
ทราบ ด้วย จง ทุกคราว

มาตรา ๗๕ เวลาตำแหน่ง ปลัดอำเภอ หรือ สมุห์บัญชี อำเภอว่าง ให้นายอำเภอมีอำนาจที่จะจัดผู้หนึ่งผู้ใด ในขณะกรรมการอำเภอ หรือ เสมียน พนักงาน คนหนึ่งคนใด เข้าทำการ ในตำแหน่งนั้น ๆ ได้ชั่วคราว แต่ต้องรีบบอกไปยังผู้ว่าราชการเมือง แต่ให้ผู้หนึ่งทำการในตำแหน่งนั้นไปกว่าจะได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ ให้เป็นประการใด

เวลาตำแหน่ง เสมียน พนักงาน ใน อำเภอว่าง ให้นายอำเภอมีอำนาจที่จะจัดคนเข้าทำการ ในตำแหน่งนั้น ๆ ได้ชั่วคราว แต่ต้องบอกขออนุมัติของผู้ว่าราชการเมือง ภายในเดือน ๑ แล้วแต่ผู้ว่าราชการเมืองจะตั้งผู้นั้น หรือผู้อื่น ให้แทนแทน ในตำแหน่งที่ว่าง

มาตรา ๗๖ บรรดาข้าราชการ ซึ่งมีสังกัดทำราชการ อยู่ในที่ว่าการอำเภอ นายอำเภอมีอำนาจที่จะให้ลาได้คราวละไม่เกิน ๑๕ วัน

มาตรา ๗๗ ถ้าแต่ผู้ใด มีเหตุอัน นายอำเภอ เห็นว่าจะให้ทำราชการ อยู่ในตำแหน่งจะเสียราชการ นายอำเภอ จะให้ผู้นั้นพักราชการเสียชั่วคราวก็ได้ แต่ในการที่สั่งให้พักราชการนี้ ต้องบอกให้ผู้ว่าราชการเมืองทราบภายใน ๑๕ วัน คำตัดสินเป็นเด็ดขาด ในเรื่องนั้น ให้เป็นหน้าที่ของผู้มีอำนาจที่จะตั้งตำแหน่งที่เกิดเหตุขึ้น

มาตรา ๗๘ ให้มีดวงตราประจำตำแหน่ง นายอำเภอ แดดวงตราสำหรับ นายถึง อำเภอ สำหรับ ประทับกำกับ ภายมือที่ลงชื่อ ใน หนังสือสำคัญต่าง ๆ บรรดาหนังสือที่ทำ ในนามแผนที่ กรรมการ อำเภอ ห้ามมิให้ใช้ตราอื่น ประทับ แดดวงตราประจำตำแหน่งนี้ ในเวลาผู้ใด ทำการแทน หรือ รับตำแหน่งนั้นก็ได้ใช้ก็ได้

วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๑ หน้า ๒๕๗

มาตรา ๗๗ ในเวลาตำแหน่ง นายอำเภอว่างก็ดี หรือ นายอำเภอ
จะทำการ ในหน้าที่ไม่ได้ชั่วคราวก็ดี ถ้าแลส่งเทศาภิบาล หรือผู้ว่า
ราชการเมือง มิได้มีคำสั่ง เป็น อย่าง อื่นแล้ว ให้กรรมการ อำเภอซึ่ง มียศ
สูง กว่าผู้ อื่น เป็น ผู้ แทน

มาตรา ๗๘ ผู้แทน มีอำนาจหน้าที่ แล ความรับผิดชอบ ของ ตำแหน่ง ที่
แทน นั้น ทุก อย่าง เว้น ไว้แต่ อำนาจ อัน เป็น ส่วน บุคคล หรือ ที่ มี ข้อ
ห้าม ไว้ โดย เฉพาะ มิ ให้ ผู้ แทน ทำ ได้

มาตรา ๗๙ หน้าที่ กรรมการ อำเภอ ที่ กล่าว ไว้ ใน พระราชบัญญัติ นี้ ก่อ
หรือ ใน ที่ อื่น ก็ ดี ถ้า มิ ได้ ระบุ ว่า เป็น หน้าที่ เฉพาะ นายอำเภอ หรือ
เฉพาะ ตำแหน่ง ใด ใน กรรมการ อำเภอ ใช้ ให้ พิเศษ เข้าใจ ว่า เป็น หน้าที่ แล
รับผิดชอบ รวม กัน นายอำเภอ เป็น หัว หน้า จะ ทำ การ นั้น เอง หรือ
จะ มอบหมาย ให้ กรรมการ อำเภอ คน ใด ทำ โดย อนุมัติ ของ นาย อำเภอ ก็ ได้
แต่ นายอำเภอ จะ หลีก ความ รับผิดชอบ ในการ ทั้ง ปวง เพราะเหตุ ที่ อื่น
ว่า ได้ ให้ ผู้ อื่น ทำ แทน นั้น ไม่ ได้

มาตรา ๘๐ ในการ ที่ จะ พึง บังคับ บัญชา ราชการ กว้าง ไป กรรมการ
อำเภอ อยู่ ใน บังคับ บัญชา ผู้ ว่า ราชการ เมือง โดย ตรง จะ แยก ออกจาก
ผู้ ว่า ราชการ เมือง ได้ แต่ ผู้ ว่า ราชการ มณฑล หรือ เจ้าเมือง เจ้าพระ
ยารัตน ใน กรุง เทพฯ ผู้ มี บัญชา การ นั้น ๆ แล การ โดย ปรกติ ซึ่ง ย่อม มี
ข้าราชการ เป็น เจ้าพนักงาน ประจำ เมือง หรือ มณฑล ไป รับ แล การ เฉพาะ แขนง ใน

ที่ว่าการอำเภอ ถ้าแต่ผู้ตรวจนั้นกระทำการตามคำสั่ง แลรับอำนาจไปจากผู้ว่าราชการเมือง หรือผู้สำเร็จราชการ มณฑลหรือเจ้ากระทรวง กรมการ อำเภอ ต้องเชื่อฟังเหมือนคำสั่งผู้ว่าราชการเมืองผู้สำเร็จราชการมณฑล แลเจ้ากระทรวงที่ใช้มานั้น ถ้าหากว่าผู้ตรวจการ นั้น มาโดยลำดับนำที่ของ ตน จะสั่งให้จัดการ ใน แขนง นั้น ๆ ประการใด กรมการอำเภอควรทำตาม ต่อเมื่อคำสั่ง ไม่ขัดกับคำสั่ง ผู้ว่าราชการ เมือง แล นายอำเภอเห็นชอบด้วย ถ้ามีเจ้าพนักงาน มา สั่ง การ ประการใด ๆ กรมการอำเภอต้อง รายงาน ให้ผู้ว่าราชการ เมือง ทราบด้วย จง ทุก คราว

ตอน ๓ หน้าที่แลอำนาจของ กรมการ อำเภอ

ก. การ ปกครอง ท้องที่

มาตรา ๘๓ กรมการ อำเภอ ต้อง ตรวจตราจัดการปกครองตำบลแลหมู่บ้าน ให้เป็น ไป ได้จริง ดัง พระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๘๔ กรมการ อำเภอ ต้อง เอาใจใส่ สำนึกให้คุ้นเคยกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล เปน ที่ ปลุกษา หำหรือ แลเปน ผู้รับ ช่วยแก้ไขความขัดข้อง ให้แก่เขา

มาตรา ๘๕ ให้กรมการ อำเภอ เรียก ประชุมกำนัน ผู้ใหญ่ บ้าน แพทย์ประจำตำบลพร้อม กัน หรือเรียก ประชุม แต่เฉพาะตำแหน่ง มีประชุมกำนัน เปน คำน ใน เวลา มีการ จะต้อง ปะกษาหรือทักต้องตามสั่งตามสมควร

มาตรา ๘๖ กรรมการ อำเภอรับผิดชอบที่จะรักษาสถานที่ว่าการอำเภอ
รพ. หนังสือ และบัญชี ตลอดจน บริเวณที่ว่าการอำเภอให้เรียบร้อย

มาตรา ๘๗ กรรมการ อำเภอ ต้องให้ราษฎร ที่มีกิจธุระหาได้ทุกเมื่อ
ให้ราษฎร มาร้องทุกข์อย่างใด ซึ่ง กรรมการ อำเภอ ควรช่วยได้ ต้องช่วย
ตามสมควร

มาตรา ๘๘ กรรมการ อำเภอ ต้อง หมั่น ตรวจ ท้อง ที่ในเขต อำเภอ ของ
ตน แล ท้อง ที่ อำเภอ อื่น ที่ติด ต่อ กัน ให้ รู้ ความ เปน ไป ใน ท้อง ที่ นั้น ๆ

มาตรา ๘๙ บรรดา หนังสือ คำสั่ง ที่ ต้อง ทำ ตาม กฎหมาย ถ้า
กฎหมาย แล ข้อ บังคับ มิได้ ระบุ ไว้ ว่า เปน หน้า ที่ ของ พนักงาน อื่น ทำ แล้ว ให้
เปน หน้า ที่ ของ กรรมการ อำเภอ ที่ จะ ทำ สำหรับ การ ใน อำเภอ นั้น

มาตรา ๙๐ กรรมการ อำเภอ เปน พนักงาน ทำ หนังสือ เดินทาง สำหรับ
ราษฎร ใน ท้อง ที่ อำเภอ นั้น จะ ไป มา ค้า ขาย ใน ที่ อื่น

มาตรา ๙๑ หน้า ที่ ของ กรรมการ อำเภอ ใน การ ทำ ทะเบียน บัญชี นั้น คือ
ทำ บัญชี จำโนครัว แล ทะเบียน ทุก ๆ อย่าง บรรดา ที่ ต้อง การ ใช้
ใน ราชการ

มาตรา ๙๒ รายงาน ราชการ ที่ กรรมการ อำเภอ จะ ต้อง ทำ นั้น จำแนก
เปน อีก ต่าง ๆ ดังนี้ คือ

ข้อ ๑ กรรมการ อำเภอ เปน หุ เปน ตา ของ รัฐบาล ต้อง เอาใจ ได้ ตรวจ
ตรา ดีบ ส่วน ความ ทุกข์ สุข ของ ราษฎร แล เหตุการณ์ ที่ เกิด มี ใน ท้อง

ที่ ของ คน การ อันใดที่รัฐบาลควร รู้เพื่อความเชื่ ของ ราษฎร แล ประโยชน์ของ ราชการ กรมการ อำเภอดัง ถัดเป็น นํ้าที่ ๆ จะ รายงานให้ รัฐบาลทราบ ความตามที่ เป็น จริง

ข้อ ๒ โดยปกติให้กรมการ อำเภอรายงาน ต่อผู้ ว่าราชการ เมือง ของ คน แต่ถ้ามี่คำสั่งโดยเฉพาะ ให้รายงาน การ อย่างใด ต่อผู้ใด ก็ดี หรือว่าเหตุการณ์อันใด เกิดขึ้น กรมการ อำเภอเห็น ว่า จะ รายงานต่อ ผู้ว่าราชการ เมือง ของ คน ก่อน จะไม่ทัน ประโยชน์ของ ราชการ จะ รายงาน ไปยังที่ แห่ง นั้น ๆ ซึ่ง เห็น ว่า จะ เป็น ประโยชน์อย่าง ดี แก่ ราชการ ก็ได้ แต่ต้อง บอกให้ผู้ ว่าราชการ เมือง ของ คน ทราบ จึง ทุกคราว

ข้อ ๓ รายงาน ประจำ บอกเหตุการณ์ แล ข้อ ราชการ บรรดา มี ใน อำเภอ ควร ขึ้น ต่อผู้ ว่าราชการ เมือง ไม่ น้อย กว่า เดือน ละ ครั้ง ๑ รายงาน การ จร นั้น แลแล้ว แต่ กำหนด ใน ข้อ บัญชี หรือ เหตุการณ์ อันควร รายงาน ส่วน รายงาน ต่วน บอกเหตุสำคัญ ซึ่งเป็น บัจจุบัน ทัน ต่วน เกิด ขึ้น นั้น ต้อง รับ รายงาน ทันที แลส่ง โดยโทรเลข หรือโทรศัพท อย่าง เร็ว ที่ สุด ที่ จะ ส่ง ได้

ข. การ บัอง กัน ภัยอันตราย ของ ราษฎร แล รักษาความ สงบใน ท้อง ที่

มาตรา ๕๓ เวลามีการ ประชุมชน มากใน ที่ใด เช่น ใน เวลามีการ นักชกฤกษ์ เปน ต้น กรมการ อำเภอ กับ กำนัน ผู้ใหญ่ บ้าน ตำบล นั้น ต้อง จัดการ รักษาความ เรียบ ร้อยใน ที่ ประชุมชน

เล่ม ๓๑ หน้า ๒๖๒ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๔๕๗

ให้กรรมการอำเภอได้ ส่วน แด่ฉบับตามควร แก่การ ถ้าไม่ทำตามฉบับ

ให้กรรมการอำเภอมีอำนาจเรียกนั้นได้ แด่เรียกเอาค่าหรือ แก่เจ้าของ

มาตรา ๙๘ ราษฎรคนใดไป ปลุกเรือน อยู่ในที่เปลี่ยว อันน่ากลัว
อันตรายด้วยโจรผู้ร้ายกัก หรือ น่ากลัวจะเป็นที่ซ่อนของโจรผู้ร้าย

กัก เมื่อ กรรมการ อำเภอได้ ปรึกษา กับกำนัน ในท้องที่นั้น เห็นด้วยกัน
แล้ว ก็ให้บังคับให้ผู้นั้น ย้ายเข้ามาอยู่ เสียในหมู่บ้าน

มาตรา ๙๙ ในเวลาอัคคีภัย อาหาร ให้กรรมการ อำเภอ ประกาศ
ตักเตือน ราษฎร ให้เก็บรักษาเอาไว้ ให้พอบริโภค

มาตรา ๑๐๐ ถ้าแห่งใดเข้าไม่ พอ แก่ราษฎร ในเวลา อัคคีภัย ให้กรม
การ อำเภอ รับรายงาน แด่ กระประมาณ จำนวน เข้าที่ขาด อันราษฎร จะ
ไม่พึง ขวนขวาย หาเองได้ แจ้ง ค่ำผู้ว่า ราชการ เมือง ถ้า แด่รัฐบาล
จัดส่ง เข้า หลวง มา แก่ อัคคีภัย ไร่ เป็น น้ำที่ ของ กรรมการ อำเภอ ที่จะ
จัดการ จำหน่าย เข้าตาม วิธี ที่สมควร คือ

- (๑) ผู้ใด มีทุน พอซื้อ ให้ผู้นั้น ซื้อได้ เท่าราคา ทุน
- (๒) ผู้ใด ทำนา ไร่ ยังไม่ได้ผล ให้ผู้นั้น ยืม โดยสัญญา ดั่งเงิน เมื่อ
ขาย เข้าใหม่ ได้ เท่าราคา ทุน ที่ รับเข้าไป ในเวลานั้น หรือ ใช้ด้วย เข้าใหม่
เมื่อทำได้ คิดตาม ราคา เข้าใหม่ ในเวลานั้น เท่า ทุน ที่ รัฐบาล ให้ ยืมไป

(๓) ผู้ใด ทำการเพาะปลูก หรือ หาสินค้าป่าอื่น อาจจะ หักสินค้า มาแลกเข้าได้ ก็ยอมรับสินค้าจากผู้นั้น แลกเข้าโดยคิดราคาตามสมควร แต่พอใจทั้ง ๒ ฝ่าย

(๔) ผู้ใด อาจจะทำการไถ่ได้ด้วยแรง ก็หางานอื่น ประกอบ ด้วยสาธารณประโยชน์ เช่น ขุดสระน้ำ ทำถนน หรือ ซ่อมแซมสถานที่ ทำราชการ เป็นต้น ให้ผู้ นั้น รับจ้าง ทำคิดเข้าให้ตามราคาทุนเป็นค่าจ้าง โดยอัตราสูง กว่าที่เขาจ้างกัน ทำการในที่นั้น ๑ ใน ๔ ส่วน คือ ถ้าอัตราค่าจ้างเขาจ้างกันโดยปกติวันละบาท ๑ ให้ ให้เขาเช่าราคา วันละ ๑ บาท ๒๕ สตางค์ เป็นต้น

(๕) ห้ามมิให้ ใดๆ เข้าแก่ผู้ที่ยัง สามารถกระทำการแลกได้ด้วย ประ การใด ใดๆ แต่ผู้ซึ่งไม่ สามารถกระทำการ แลกได้จริง ใดๆ เช่น คนเจ็บไข้ ขราทพดภาพ หรือ ทารกนั้น ควรให้ ได้รับเช่าของ หอวง พอสมควร แต่ที่จะเลี้ยง ชีวิตใน เวลาอีกคึด นั้น

ข. การ ที่เกี่ยวข้อง ด้วย ความ แพ่ง แดความ อาญา

มาตรา ๑๐๑ หน้าที่ แดอำนาจ ของ กรมการ อำเภอบน การ ที่เกี่ยวข้อง ด้วย ความ อาญานั้น มีดัง ต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ บรรดาอำนาจซึ่ง กฎหมาย กำหนด ไว้สำหรับ ผู้ใหญ่บ้าน แด นั้น ให้กรมการ อำเภอบน ใช้ ได้ ทุก อย่าง

ข้อ ๒ ความอาญาเกิดขึ้นในท้องที่อำเภอใด หรือตัวจำเลยมาอาไศรยอยู่ในท้องที่อำเภอใด ให้กรรมการ อำเภอ มีอำนาจที่จะสั่งให้จับผู้ต้องหา มาได้ ส่วนคดี เรื่อง นั้นในชั้นต้น

ข้อ ๓ ในการได้ ส่วนในชั้นต้น กติ หรือจัดการ ตามหมาย อย่างใด ๆ หรือตามคำสั่ง ของ ศาล หรือคำสั่ง ใน ทาง ราชการ อย่างใด ๆ กติ ให้กรรมการ อำเภอ มีอำนาจที่จะ ออกหมาย เรียกตัว คน มา ควบคุม ให้การ เสนอ พยาน หมาย ค้น บ้าน เรือน หรือ หมาย ยึด สิ่ง ของ ได้

ข้อ ๔ ในการ ค้น บ้าน เรือน หรือยึด สิ่ง ของ นั้น ถ้า นาย อำเภอ ไปค้น หรือยึดเองไม่ คง มี หมาย ถ้า จะ แต่งให้ ผู้อื่น ไปค้น หรือยึด ก็ให้ นาย อำเภอ มี หมาย สั่ง เจ้าพนักงาน ผู้ ถู กหมาย มีอำนาจ ที่จะค้น และยึด ได้ตาม หมาย

ข้อ ๕ ตัวผู้ต้องหา ในคดี อาญา ซึ่งได้ตัว มาต่อ หน้ากรรมการ อำเภอ นั้น โดยปรกตินาย อำเภอควรยอมให้ มีประกัน แต่ถ้า นายอำเภอ เห็นว่า มี เหตุการณ์ อย่าง หนึ่ง อย่างใด ที่ จะกล่าว ใน มาตรา นี้ ก็ให้เอาตัวไว้ คือ

(ก) เป็นคดี ฉุกเฉิน ที่ต้อง ด้วยโทษ จำคุก ตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป อย่าง ๑ หรือ

(ข) ถ้าผู้ต้องหา หลบหนี จะจับได้ โดยยาก อย่าง ๑ หรือ

(ค) เห็นได้ว่า ถ้าปล่อยผู้ต้องหา นั้นไป จะทำให้เกิด เหตุอัน ตราย อย่าง ๑ หรือ

วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๑ หน้า ๒๖๕

พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการของข้าราชการฝ่ายบริหาร

(ง) ถ้าปล่อยไปจะขัดข้องหรือลำบากแก่การได้ส่วน คดีในชั้นต้น
อย่าง ๑

ข้อ ๖ การได้ส่วนคดีในชั้นต้นนั้น ต้องลงมือภายใน ๔๘ ชั่วโมง
ตั้งแต่วันที่จับผู้ต้องหา นายอำเภอต้องบริหารจัดการโดยเร็วที่จะ
ทำได้ แล้วส่งตัวผู้ต้องหาไปยังเมือง ให้ส่งต่อไปยังศาล ซึ่งมีหน้าที่
พิจารณาคดีนั้น โดยวิธีที่กล่าวต่อไปนี้

ถ้าเป็นตำบลที่มีศาลซึ่งมีอำนาจ แต่ที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ด้วย
กัน ให้ส่งตัวผู้ต้องหาต่อศาลภายใน ๔๘ ชั่วโมง ตั้งแต่วันที่
ผู้ต้องหาได้ตกมาอยู่ในความควบคุมของกรมการอำเภอ

ถ้าเป็นที่อื่น ให้ส่งตัวผู้ต้องหาไปยังศาลโดยเร็วที่จะทำได้ แต่
ห้ามมิให้ชักช้าตัวไว้ที่ ๆ ว่าการอำเภอเกินกว่า ๔๘ ชั่วโมง โดย
ไม่มีเหตุจำเป็น

ถ้าเมื่อส่งผู้ต้องหาไปยังศาล นายอำเภอทำการได้ส่วน คดีในชั้น
ต้นยังไม่สำเร็จ ก็ให้เจ้าพนักงานเมือง ร้องต่อศาลขอผิดให้ มีเวลา
ได้ส่วนต่อไปตามสมควร

ข้อ ๗ ในการได้ส่วน ความอาญา ถ้า นายอำเภอเห็นว่าไม่มี
หลักฐานข้างฝ่ายโจทก์ ให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาไป ถ้าผู้ต้องหาต้อง
ด้วยหมายสั่งจับของศาลอยู่แล้ว ก็ให้เจ้าพนักงานเมือง ร้องขอต่อ
ศาลให้ส่งปล่อยตัวผู้ต้องหา

มาตรา ๑๐๒ กรรมการ อำเภอ กิ่งจังหวัด พนักงาน ออกตรวจ ประเว
รักษาความเรียบร้อย แด่ตลยสืบจับโจรผู้ร้ายในท้องที่ของตน

มาตรา ๑๐๓ เมื่อมีเหตุผู้คนออกกระทำความร้ายตายลงในท้องที่อำเภอใด
ก็ดี พลซำ หรือมีบาดแผลเจ็บป่วยสาหัสก็ดี ผู้ที่ถูกกระทำความ
พลซำ หรือมีบาดแผลมาขอให้ชันสูตรก็ดี เป็นหน้าที่ของกรรมการ
อำเภอที่จะตรวจชันสูตร หรือ พลิกศพตามพระราชบัญญัติ แด่จดคำ
ให้การพร้อมด้วยพยาน แด่ทำหนังสือชันสูตรไว้เป็นหลักฐาน

มาตรา ๑๐๔ เมื่อเกิดเหตุเสียทรัพย์แก่ผู้หนึ่งผู้ใด เช่น ถูก
โจรไภยเป็นต้น เป็นหน้าที่ของกรรมการ อำเภอที่จะทำคำตราสืบตามคำ
ขอร้องของเจ้าทรัพย์ หรือเพื่อหลักฐานในราชการ

มาตรา ๑๐๕ ความผิดอย่างใด ๆ อันต้องตามประมวลกฎหมาย
อาญา หรือกฎหมายอื่น กำหนดเป็นโทษก็ดี ความผิดต้อง
เดิมิตพระราชบัญญัติ ภาษีอากร อันบัญญัติกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ
ไม่เกิน ๒๐๐ บาทก็ดี เมื่อกรรมการ อำเภอได้ส่วนเห็นว่าจำเลย
มีพริช ให้กรรมการ อำเภอมีอำนาจที่จะเปรียบเทียบให้ตกลงกันได้
ถ้าไม่ตกลงกันได้ก็ดี หรือกรรมการ อำเภอเห็นว่าโทษของจำเลย
เกินกว่าปรับ ๒๐๐ บาท หรือเป็นโทษทั้งปรับทั้งจำ หรือโทษจำ
อย่างเดียวก็ดี ก็ให้ส่งคดีเรื่องนั้นไปยังเมือง

มาตรา ๑๐๖ ถ้ามีผู้ขอร้องอายัดตัวคน หรือสิ่งของโดยชอบ

วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๑ หน้า ๒๒๖๗

ด้วยกฎหมาย เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอที่จะรับชายคดี แต่ทำ
หนังสือหลักตามในการลายกนั้น

มาตรา ๑๖๗ เงินกลาง หรือของกลาง ในคดีที่จะต้องรักษา
ไว้ในอำเภอนี้ หรือจะต้องนำส่งไปยังเมือง เป็นหน้าที่ของ
กรมการอำเภอที่จะจัดการรักษาแต่อย่างใด

มาตรา ๑๖๘ กรมการอำเภอมีอำนาจฝ่ายตุลาการ ในทางความ
แพ่งดังต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ ความแพ้อย่างใด ๆ ราคาไม่เกิน ๒๐๐ บาท ซึ่งเกิดขึ้น
ในอำเภอนี้ก็ดี หรือจำเลยอยู่ในอำเภอนี้ก็ดี ถ้าฝ่ายโจทก์มา
ร้องขอต่อกรมการอำเภอให้เรียกจำเลยมาว่ากล่าวเปรียบเทียบความ
แล้วแก้ไขแล้ว แก่กันโดยไม่ร้องไป ร้องฟ้องยังโรงศาล ก็ให้กรมการ
อำเภอมีอำนาจที่จะหมายเรียกจำเลยมาว่ากล่าวเปรียบเทียบได้

ข้อ ๒ ถ้ากรมการอำเภอเปรียบเทียบโจทก์จำเลยไม่ตกลงกัน ก็
ให้ยกเลิกคดีเรื่องนั้น ให้เขาไปฟ้องร้องกันยังโรงศาล

ข้อ ๓ ในการเปรียบเทียบความแพ่งที่เข้ามาในข้อก่อน ถ้า
โจทก์จำเลยสัญญาจะยอมตกลงตามคำพยาน หรือคำชี้ขาดของ
ผู้ใด ให้กรมการอำเภอมีอำนาจที่จะหมายเรียกผู้นั้นมาเบิกความ
หรือชี้ขาดให้คดีเรื่องนั้นเป็นอันแล้วแก่กันได้

ข้อ ๔ ในการเปรียบเทียบความแพ่งนี้ ถ้ายอมกันแล้ว ให้
กรมการอำเภอเขียนข้อความที่ตกลงกัน แต่ให้ทั้งสองฝ่ายกับกรม

เล่ม ๓๑ หน้า ๒๖๘ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๔๕๗

การ อำเภอสืบข้อในใบขอมนั้น แลมอบให้ทั้ง ๒ ฝ่าย ถือไว้ ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ทำตามขอม ให้ อีกฝ่ายหนึ่ง มีอำนาจที่จะเอาใบขอมนั้นไปร้องยังโรงศาล ขอให้ศาลบังคับตามขอม

ข้อ ๕ คดีที่กรรมการ อำเภอบริเวณเทียบขอมกันแล้ว ให้ ถือว่าเหมือน คดีที่ อนุญาตตุลาการได้ พักษาเป็นเด็ดขาด ฝ่ายใดจะเอาคดีนั้น กลับไปร้องฟ้องอีกไม่ได้

ข้อ ๖ ในการ เปรียบเทียบความแพ้ ให้เรียกค่าธรรมเนียมดังนี้ ค่าหมาย แลค่าเขียนคำร้อง รวมกัน บาท ๑ ค่าทำใบขอม ๒ บาท ค่าธรรมเนียมนี้ควร เรียกแก่ผู้แพ้ แต่ถ้า ๒ ฝ่ายเขายินยอม จะช่วยกันเสียก็ให้เรียกตามขอม หากผู้จะต้องเสียไม่มีเงินจะเสีย ก็ให้กรรมการ อำเภอมิอำนาจที่จะยกค่า ธรรมเนียมอัน เป็น ส่วน ของ หลวงให้ ได้

ค. การ บังคับ หนี้ ร้าย

มาตรา ๑๐๙ กรรมการ อำเภอดัง คอยระวัง อย่าให้ หนี้ ร้ายแพร่หลายไปใน ประชุมชน ต้อง คอยดูแล บังคับ กัน หรือ เมื่อ หนี้ เกิดขึ้น ก็ต้อง จัดการ รักษาอย่าให้ ติดต่อกัน ตามมากไป

มาตรา ๑๑๐ เพราะเหตุที่ ไล่ ไครก เป็น ต้น เกิด ของ หนี้ ร้าย คือ อหิวาตกโรค แล กาฬโรค เป็นต้น กรรมการ อำเภอดัง คอย ตรวจตรา ว่า ถ้า คน ใน ท้อง ที่ อย่าให้ ทอด ทิ้ง หรือ ปลดปล่อย ให้ เกิด ความ ไล่ ไครก อัน จะ เป็น เหตุ ให้ เกิด โรค โภช ไข้ เจ็บ แก่ ประชา ชน

วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๖ หน้า ๒๖๙

มาตรา ๑๑๑ กรมการอำเภอต้องเขาเป็น ชูระตรวจตราอุก หนุ่น ให้แพทย์ประจำตำบลดูแล การ รักษาพยาบาล คือ การ ปฏิบัติ พิษณั้ แด่จำหน่ายยา หลวง เปน ต้น แด่ให้ราษฎรได้รับความ บั้บง กัน แด่ รักษาโรค ตามสมควร แก่การ ที่จะเป็นได้

มาตรา ๑๑๒ ในเวลาเกิดโรค ร้าย คัด ค่อ ขึ้นใน อำเภอ นั้น หรือ ใน ท้อง ที่ อำเภอ ขึ้น ซึ่ง อาจ จะ ถูกตาม มา ถึง อำเภอ นั้น ให้กรม การ อำเภอ ประกาศ คัก เดือน แก่ราษฎร ให้จัดการ บั้บง กัน แด่รักษาโรค ถ้า หากว่า จะ ควร จัด การ บั้บง กัน ได้ อย่างไร หรือ ว่า ควร จะ รับ ร้อง เรียน ค่อผู้ใหญ่ ขอ ก่อถึง อุค หนุ่น ประการใด ก็ให้กรมการ อำเภอจัดการ ตาม สมควร

มาตรา ๑๑๓ ถ้าเกิด โรค ร้าย ที่ คัด ค่อ ขึ้นใน อำเภอใด ให้กรม การ อำเภอ นั้น รับ บอก ข่าวโดย ทาง อย่างเร็ว ที่สุด ที่ จะ บอก ได้ ให้ผู้ใหญ่ เหนือคนทราบ แด่ให้รายงาน เหตุ ความ ใช้นั้น ค่อไปเนื่อง ๆ จด ก่อว่าโรคจะ ดังบ

ค. บำรุง การ ทำนาค้าขาย บาไม แด่ทางไป มา ค่อ กัน

มาตรา ๑๑๔ กรมการ อำเภอต้องตรวจให้รู้ ทำเด ที่ ทำมาหาเลี้ยงชีพ ของราษฎรใน อำเภอ นั้น คือ ที่นา ที่สวน ที่จับสัตว์น้ำ เปน ต้น

และต้อง สอดส่องให้รู้ทั่วที่เหล่านั้น ข้าไฉน สาย น้ำ ทางใด ควร ทำ
— บานู ซึ่งมี ทะเบียนไว้ ใน ที่ว่าการ อำเภอ

มาตรา ๑๑๕ การ บำรุง ผลประโยชน์ ใน การ หาเลี้ยงชีพ ของราษฎร
ก็ การ บ่มอง กัน ถิ่นดินทราย มิให้เกิด แก่ การ หาเลี้ยงชีพ ของ ราษฎร ก็ดี
อัน ต้อง การ ความ พ้องเพรียง ช่วย กัน ใน หมู่ราษฎร ยกตัวอย่าง ดัง
บางคราว จะ ต้อง ทำ ทำนบ ปิดน้ำ บาง คราว ต้อง ระบาย น้ำ สำหรับ การ
เพาะปลูก การ เหล่านี้ เปน น้ำที่ ของ กรมการ อำเภอ จะ ต้อง เอาใจใส่
คอย ตรวจตรา แล ปลูกษา กำหนัด ผู้ใหญ่ บ้าน ถ้า มีการ สัมควร จะ ต้อง
ทำ เพื่อ ให้ เจริญผล ประโยชน์ แก่ ราษฎร ก็ดี หรือ เพื่อ บ่มอง กัน ความ
เสียหาย แก่ ผล ประโยชน์ นั้น ก็ดี ให้ กรมการ อำเภอ เรียก ราษฎร ช่วย กัน
ทำ การ นั้น ๆ ให้ สำเร็จ ทัน ฤดูกาล

มาตรา ๑๑๖ การ รักษา ผลประโยชน์ ใน การ หาเลี้ยงชีพ ของราษฎร
เช่น การ ปิด น้ำ แล ระบาย น้ำ เช่น กล่าว มา ใน มาตรา ก่อน เปน ต้น
คลอง จน อย่าง อื่น ๆ ถ้า หาก เกิด เกี่ยงแย่ง กัน ใน ประโยชน์ ที่ จะ พึง ได้
ยกตัวอย่าง ดัง เช่น ชาวนา ต้อง การ ให้ ปิด น้ำ ชาวเรือ ต้อง การ ให้ เปิด น้ำ
ให้ เรือ เดิน เปน ต้น ให้ กรมการ อำเภอ เรียก กำหนัด ประชุม ปลูกษา หา
วิธี ที่ จะ รักษา ประโยชน์ ทั้ง ๒ ฝ่าย หรือ ถ้า จะ ให้ ได้ ประโยชน์
ไม่ได้ ทั้ง ๒ ฝ่าย ก็ ให้ รักษา ประโยชน์ ใหญ่ โดย ยอม ทั้ง ประโยชน์
น้อย ด้วย ความ จำ เปน

เมื่อเห็นด้วยกันโดยมากประการใด ก็ให้กรรมการ อำเภोजจัดการตามนั้น

มาตรา ๑๑๗ ห้วย คลอง แด่น้ำต่าง ๆ ย่อมเป็นของที่
รัฐบาลปกครองรักษา เป็นหน้าที่ของ กรรมการ อำเภोजจะต้องตรวจตราอย่า
ให้เสีย แต่อย่าให้ผู้ใดทำให้เสียสาธารณประโยชน์ ถ้าจะ ต้องซ่อม
แซมตกแต่งให้ กรรมการ อำเภोजเรียก ราษฎร ช่วยกันทำอย่าง กัน ปัดน้ำ ถนน

มาตรา ๑๑๘ กรรมการ อำเภोजมีหน้าที่จะต้องตรวจตราจัดการ
รักษาทางบก ทางน้ำ อันเป็นทางที่ราษฎรไป มาค้าขาย ให้ ไป มา
โดยสะดวกตามที่จะเป็นได้ทุกฤดูกาลอันนี้ ถ้าจะ ต้อง ทำการ
ซ่อมแซม หรือ แก้ไขความขัดข้อง ให้กรรมการ อำเภोजเรียกราษฎร
ช่วยกัน ทำอย่างว่ามาแล้ว

มาตรา ๑๑๙ กรรมการ อำเภोजต้อง ตรวจตรา รักษาป่าไม้มิให้ รัฐบาล
หวงห้ามตาม ข้อบังคับ การป่าไม้มิ

มาตรา ๑๒๐ ที่ว่าง ซึ่ง รัฐบาลอนุญาตให้ราษฎร ทำการเพาะปลูกนั้น
เป็น หน้าที่ของ กรรมการอำเภोजที่จะต้อง ตรวจตรา จัดการ บังคับการ เกี่ยงแย่ง
ในระหว่าง ราษฎรที่ไป ตั้ง ทำการ เพาะปลูกก่อนได้รับโฉนด

มาตรา ๑๒๑ ที่น้ำอัน เป็น ที่รักษา พันธุ์สัตว์น้ำ เป็น หน้าที่ของ
กรรมการ อำเภोजที่จะต้อง ตรวจตรา รักษา บังคับ มิให้ พืช พันธุ์สัตว์น้ำ สูญ ไป

เล่ม ๓๑ หน้า ๒๗๒ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๔๕๗

มาตรา ๑๒๒ ที่อันเป็นสาธารณประโยชน์ คือ ที่เลี้ยงปลัดขันธ์
ที่จัดไว้สำหรับราษฎรไปรวมเลี้ยงด้วยกัน เป็นต้น ตลอดจน ถนนหนทาง
และที่อย่างอื่น ซึ่งเป็นของกลางให้ราษฎรใช้ได้ด้วยกัน เป็นหน้าที่ของ
กรรมการอำเภอจะต้อง คอย ตรวจตรา รักษาอย่าให้ผู้ใด เกียตกัน เอาไปเป็น
อาณาประโยชน์แต่เฉพาะตัว

มาตรา ๑๒๓ ที่วัด หรือ ก่อสร้างสถานที่อื่น ซึ่งเป็นของกลาง
สำหรับมหาชน ก็ให้อยู่ในหน้าที่กรรมการ อำเภอ จะต้อง คอย ตรวจตรา
อุดหนุน ผู้ปกครอง รักษาอย่าให้ผู้ใด รุกฉาเบียดเบียนที่อื่นนั้น

พ. บำรุง การ ศึกษา

มาตรา ๑๒๔ กรรมการ อำเภอ ต้อง ปรึกษา ด้วยกัน ผู้ใหญ่บ้าน
และผู้อุปการะ การ ศึกษาในท้องที่ มีพระภิกษุสงฆ์เป็นต้น ช่วยกัน
แนะนำ แล จัดให้มี สถานที่เล่าเรียน ให้พอแก่เด็กใน อำเภอ นั้น

มาตรา ๑๒๕ กรรมการ อำเภอ ต้อง ตรวจตรา ปรึกษา ด้วยกัน
ผู้ใหญ่บ้าน และผู้อุปการะ การ ศึกษาในท้องที่ จัดบำรุง การ ส่ง สอนอย่า
ให้เลื่อมทรมาน

มาตรา ๑๒๖ กรรมการ อำเภอ ต้อง คอย ชี้แจง ตักเตือน แก่กำนัน ผู้ใหญ่
บ้าน นิติมาตราช แต่ผู้ปกครองเด็กให้ส่งบุตรหลานไปเล่าเรียน

ง. การเก็บภาษีอากร

มาตรา ๑๒๗ บรรดาภาษีอากร ซึ่งมีตามกฎหมายหรือข้อบังคับให้พนักงานอื่นเก็บแล้ว เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอที่จะจัดการเก็บในอำเภอ นั้น

มาตรา ๑๒๘ ในการเก็บภาษีอากร กรมการอำเภอต้องคอยตรวจตราเวลาเกิดข้อพิพาท หรือ เป็นเวลาราษฎร อัดคัด ขัดแย้ง เมื่อถึงกำหนดที่จะเก็บภาษีอากร นั้น ๆ ให้รู้แลรายงาน พร้อมทั้งความเห็น ที่ควร จะจัดการผ่อนผัน อย่างไร ให้ผู้ว่าราชการ เมือง ทราบ

มาตรา ๑๒๙ เงินหลวงที่เก็บภาษีอากรได้เกิด หรือที่ได้จากประเภทอื่นก็ดี ซึ่งจะต้องนำส่ง พระคลัง เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอที่จะรักษาแลนำส่งถึง พระคลัง

จ. หน้าที่เบิ่จ้เงิรวีจ้

มาตรา ๑๓๐ ในหน้าที่ของกรมการอำเภอที่จะจัดการทั้งปวงในอำเภอให้เรียบร้อยนั้น ถ้าหากว่ากรมการอำเภอเห็นว่าการงานอย่างใด ยังบกพร่อง ให้รายงานชี้แจงความเห็นต่อผู้ว่าราชการ เมือง ขออนุญาตแก้ไขตามที่คิดเห็นว่าเป็น อย่างไร

มาตรา ๑๓๑ กรมการอำเภอมีหน้าที่จะต้องช่วยราชการของอำเภออื่นที่ใกล้เคียง แม้ต่างเมืองกัน แต่ในการที่ช่วยนี้ไม่จำเป็นจะต้องรอน

เล่ม ๓๑ หน้า ๒๗๔ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๔๕๗

ข้าเถอ นั้น ขอให้ช่วย ถ้ารู้เหตุการณ์ ซึ่ง เห็น ว่าคน ควร จะ ช่วย เหลือ
จึง จะ เป็น ประโยชน์ แก่ ราชการ ต้อง ช่วย เหลือ ที่ เดียว

มาตรา ๑๓๒ น้ำ ที่ ของ กรมการ ข้าเถอ นอก จาก ที่ กล่าว ไว้ ใน พระ
ราชบัญญัติ ลักษณะ ปกครอง ท้อง ที่นี้ ยัง ต้อง ทำ ตาม ความ ซึ่ง กำหนด
ไว้ ใน พระราชกำหนด กฎหมาย อย่าง อื่น ๆ อัน กำหนด ไว้ ว่า เป็น น้ำ ที่
ของ กรมการ ข้าเถอ แม้ พระราชกำหนด กฎหมาย ได้ มี ได้ ระบु ไว้ ใน
พระราชกำหนด กฎหมาย นั้น ๆ ว่า เป็น น้ำ ที่ ของ ผู้ใด ก็ ให้ พึง เข้าใจ ว่า
เป็น น้ำ ที่ ของ กรมการ ข้าเถอ ที่ จะ รักษาการ ให้ เป็น ไป ตาม พระราชบัญญัตินั้น ๆ

ประกาศ มา ณ วันที่ ๔ กรกฎาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๗
เป็น วันที่ ๑๓๓๒ ใน รัชกาล บั ดย บั นนี้